

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio IV. Quidditas & proprietates visionis beatæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

modo credendum est, esse aliquid quod ignorent, & l. 4. Dialogorum c. 33. quod est quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt, Bernar. l. de triplici genere bonorum, O sapientia, quæ omnia quæ in cælo, & terra sunt perfectissime cognoscimus, in ipso fonte sapientie, rerum omnium cognitionem bibentes, alios omitto.

Ordo gratiæ.

Secundò intra ordinem supernaturalem cognoscit beatus quilibet omnes creaturas quæ aliquo modo pertinent ad mysteria fidei, earumque rationes circumstantias, essentias, existentias, & proprietates, ita enim colligitur ex scripturis, videmus nunc per speculum in Enigmate tunc autem facie ad faciem, reuelatâ facie gloriam Domini speculantes, &c. Faciet etiam perfectio beatitudinis, & sanè Christi Domini, cuiusque Matris amantissimæ non aspectus duntaxat, & congressus, sed perfectissima etiam cognitio, magnum videtur esse complementum beatitudinis, eorum qui per filij & matris amorem redempti sunt.

Quæ pertinent ad statum.

Tertiò, cognitio etiam illa extenditur ad omnes actus liberos & futura contingentia quæ pertinent ad cuiuslibet statum, alioqui non esset ita perfecta beatitudo, vt beatum quietum redderet in suo statu, significauit autem breuiter ea Guillelmus Parisiensis, prima parte summa tract. de animæ immortalitate c. 9. quidquid decebit, vel delectabit eas videre, visuræ sunt, sciunt itaque omnes amicorum, & consanguineorum prosperos, aut aduersos euentus, viam quâ quisque ad cælum deductus sit: parentes quæcunque spectant ad familiam, fundatores religionum quæ ad eorum bonum, aut malum statum, & cætera huiusmodi.

Ad primam Resp. certum esse quod orationes ad ipsos directas singuli sciunt, & distinctè cognoscunt sancti & quidem in verbo, vt persuadet Concilium Senonense, sed tanquam in specie, ac obiecto intelligibili, non tanquam in medio prius cognito vt probatum est.

Ad secundam Resp. fieri posse vt aliquis minus beatus plura sciat ratione status particularis, quàm alter magis beatus sed iste tamen ratione beatitudinis in genere multò plura cognoscit quàm alter, & ad hoc determinatur per lumen gloriæ perfectius.

QVÆSTIO IV.

Quidditas, & proprietates visionis beata.

Art. 2. 6. 7.

EX his quæ hæcenus disputaui de possibilitate, & principijs, & obiecto visionis beata, facilis est cognitio quidditatis eius & proprietatum, de quibus triplex restat controuersia. Primò quænam sit propria eius quidditas. Secundò an visiones Dei sint inæquales. Tertiò an visio sit vel esse possit Dei comprehensua.

SECTIO I.

Quidditas, & prædicata propria visionis Dei.

DVo habet qualibet cognitio intellectus ex quibus essentia eius dignoscitur. Primus est terminus qui per eam producitur. Secundum est obiectum quod per eam attingitur, ideoque tota visionis huius innotesceat quidditas, si primum constet qualis per eam producatur terminus id est vtum producat per eam species expressa, & verbum mentis, secundo quomodo per eam attingatur proprium eius obiectum quæ sunt propria prædicata huius visionis.

Vtrum visione Dei producat necessariò species expressa siue verbum mentis.

Species expressa nomine, vt ex Philosophia constat, intelligitur representatio formalis obiecti cogniti, quæ potentia redditur formaliter cognoscens, soletque illa dici verbum mentis, eo quod per eam intellectus loquatur sibi, id est representet, seu reddat præsens obiectum. Cum ergo inter omnes constet reperiri necessariò in omni alia cognitione aliquam huiusmodi representationem formalem, quæ vel adæquatè vel inadæquatè sit cognitio, etiam si dubium sit vtum illa distinguatur ab actione per quam producitur, difficultas inquam est vtum visio Dei etiam sit species expressa, & verbum mentis productum de nouo, an verò per lumen gloriæ intellectus creatus, ita vniatur essentiæ Dei præfenti, vt sine vlla specie expressa fiat videns Deum.

Species expressa.

Ratio dubitandi est primò quia species expressa non est necessaria nisi vt suppleat absentiam obiecti, si enim obiectum est se ipso præfens, non debet fieri præfens per aliud, ergo ad cognitionem intuitiuam Dei præfentis non requiritur species creata. Deinde verbum est id quod immediatè intelligitur, ergo vbi Deus immediatè intelligitur, nullum requiritur verbum; si enim inter intellectum, & Deum, reperitur aliquod medium iam visio non est immediata.

Prima dubitatio.

Secundò, si intellectio qualibet est necessariò productiua verbi, sequitur quod secunda & tertia persona Trinitatis quando intelligunt, perducunt verbum, hoc autem est absurdum vt patet.

Secunda.

Tertiò, si datur in intellectu beati species expressa Dei, posset etiam dari aliqua species obiectiua, in qua scilicet prius cognita cognoscatur Deus, quod communiter non admittitur: probo autem sequi, quia qui videt intuitiue hanc speciem expressam necessariò videt Deum, videt enim Deum eo modo quo illa Deum representat sed illa representat Deum vt est in se formaliter, ergo qui videt hanc speciem videt Deum vt est in se.

Tertia.

Quartò, si datur huiusmodi species expressa, manet etiam in memoria species huius speciei, vt sit in aliis cognitionibus quarum recordamur, & per quas eodem modo videmus obiecta, ac si essent præfentia, ergo si sanctus Paulus v.g. vidit Deum in raptu & eius visionis recordabatur, videre semper poterat Deum intuitiue.

Dico primò, implicat esse Dei visionem in intellectu beati quæ non sit species expressa & verbum mentis realiter de nouo productum: ita Theologi omnes communiter contra recentiores Thomistas qui adherere hac in re maluerunt Caietano, quàm sancto Thomæ asserenti sæpius verbum mentis in visione Dei, vt rectè ostendit Suarez, Molina, Vasq. Fafol. Arrub. Herice, neque satis video quem sentum habere possit eorum sententia quam triplici ratione sic impugno.

Dari speciem expressam.

Prima sit ex ratione cognitionis: omnis cognitio creata etiam intuitiua est essentialiter productio verbi creati, visio Dei est essentialiter cognitio creata, ergo est productio verbi creati. Maior expressè habetur apud August. l. 6. de Trinit. c. 10. Cum se mens nouit, & amat, inquitur ei amore verbum eius, quod iterum probat c. 11. cum Deum nominas, maximeque cum eadem notitia etiam placita, dignèque amata, verbum est, & S. Thom. q. 27. art. 1. quicunque intelligit, ex hoc ipso quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ, & dicitur verbum cordis. Deinde argumentor omnis creata cognitio, est representatio formalis creata obiecti cogniti, nam

Prima ratio.

omnis

omnis cognitio est representatio formalis, atque ita cognitio creata, est creata representatio; sed verbum creatum & expressa species creata non est aliud formaliter, quam representatio formalis creata (hoc enim est quod omnes appellant verbum mentis creatum) vt amplius constabit disputatione sexta, ergo euident est quod omnis cognitio est productio verbi creati.

Confirmatur, quia si quid impediret hanc visionem ne productiua esset verbi, esset praesentia obiecti & eius intelligibilitas hoc enim est quod aiunt Thomistae; sed haec praesentia & intelligibilitas obiecti, non impedit productionem verbi. Quod probatur: quando Pater aeternus producit verbum, cognitio est intuitiua, & essentia Dei est perfecte praesens, hoc non impedit productionem verbi, ergo praesentia essentiae diuinæ non impedit productionem verbi, sicuti etiam quando Angelus se ipsum cognoscit, producit sine dubio verbum. Deinde certum est quod sapientissimi Patres & S. Thomas probant processionem verbi diuini per intellectionem ex eo quod omnis cognitio creata producat verbum, quæ argumentatio nulla est si aliqua cognitio creata non producit verbum.

Neque dicas esse discrimen inter intellectionem creatam, & diuinam quia ista dictio est. Sed contra nam dictio seu loquutio est formatio verbi, vnde argumentor: diuina intellectio etiam si sit intuitiua, est tamen loquutio seu productio verbi, ergo creata intellectio intuitiua, potest esse dictio & productio verbi.

Supereff ergo vt probetur prima minor, quod visio Dei sit essentialiter visio creata; si enim illa esset aliquid increatum formaliter, sequeretur quod homo fieri posset intelligens formaliter per intellectionem increatam, volens per voluntatem increatam, imò & viuens per vitam diuinam, quod est damnatum in sexta synodo contra Monothelitas vt tertia parte, & in tract. de beatit. ostensum est, & repugnat etiam philosophiae quæ docet intellectionem essentialiter esse actionem vitalem, atque adeo esse operationem illius in quo recipitur. Deinde repugnat etiam Theologia, nam vt intellectus constitueretur intelligens per intellectionem increatam, deberet creata intellectio immediate vniri cum intellectu, est autem impossibilis immediata unio naturæ creatæ, cum naturæ diuinæ, & attributis essentialibus, vt etiam fatentur Thomistae. Vnde manifestè sequitur quod visio Dei est cognitio creata, & consequenter verbum mentis & species expressa creata.

2. Ratio fit ex ratione actionis: visio Dei essentialiter est actio, sed omnis actio, est fieri alicuius termini vel ab ea distincti, vel indistincti (de quo nunc non laboro) ergo visio Dei est fieri, & productio termini qui prius non erat; ille autem terminus dicitur verbum mentis, siue illud distinguatur ab actione siue non: ergo datur verbum mentis in visione Dei. Maior probatur clare, omne reale quod non erat prius, debet necessario fieri de nouo; nihil enim est de nouo, quin fiat de nouo per actionem realem, distinctam, vel indistinctam; visio Dei est realis, quæ non erat prius: ergo, debet fieri de nouo per actionem, vel esse ipsamet actio. Quomodo? enim visio erit nunc magis quam ante, si non fit magis quam ante: nam quodcumque dixeris esse visionem, certè illud fieri debet, cum prius non fieret, siue dicas esse unionem cum essentia diuinæ, siue aliquid aliud: semper illa unio fit, illud nouum fit, ergo visio Dei est actio.

Iam verò prima minor probatur. Quia omne fieri, est fieri alicuius rei, omnis dependentia est alicuius rei dependentia, vbi est generatio, aliquid est quod generatur, sed actio est fieri, & dependentia effectus

ab agente, ergo est fieri, & dependentia rei alicuius, quomodo enim cogitari potest calefactio sine calore, & aliquid fieri vbi nihil fit. Denique quod terminus ille sit verbum mentis probatur: illud quo formaliter representatur obiectum potentiae cognoscenti est verbum mentis. Per hanc actionem producit id quo representatur formaliter obiectum potentiae cognoscenti, ergo illud est verbum mentis; quid enim aliud produci potest per actionem quæ cognitio est, quam verbum mentis, quod patet ex aliis omnibus cognitionibus, in quibus id quod producit est semper verbum mentis, ergo & in ista.

Tertio argumentor ex vitalitate visionis, illud quod formaliter, & in actu secundo est vita creata, debet esse productio termini viuents, visio Dei est in actu secundo & formaliter vita creata, ergo debet esse productio termini viuents. Maior est certa quia vita in actu primo nihil aliud est quam posse producere in se ipso aliquid viuens vt patet inductione: ergo vita in actu secundo est producere aliquid quo formaliter & in actu secundo dicatur viuens. Quare enim de illa unione cum essentia in qua dicunt Thomistae consistere visionem, illa vel est actus primus, vel actus secundus, si primum, ergo per eam intellectus est potens videre non actu videns: si secundum ergo est actio aliqua productiua termini. Confirmatur quia illa unio est aliquid distinctum à lumine gloriæ, ab essentia diuinæ, & ab intellectu, illud distinctum est aliquid productum de nouo, ergo illa unio est aliquid productum de nouo, & est sine dubio verbum mentis. Quia (vt supra dixi) est id quo formaliter obiectum est praesens potentiae cognoscenti, ergo illa unio est formaliter verbum mentis.

Ad primam Resp. satis ostensum esse speciem expressam non esse ordinatam ad suppleendam absentiam obiecti, alioqui Angelus se ipsum cognoscens non produceret speciem expressam. Sola igitur est species impressa quæ supplet absentiam obiecti, de qua loquitur S. Thom. cum negat in visione beata inueniri speciem. Deinde contra Philosophiam & contra experientiam est dicere quod in omni cognitione verbum mentis cognoscatur immediate, quis enim non experitur contrarium, producit ergo immediate verbum mentis, sed immediate cognoscitur obiectum: quia quoties inter intellectum, & Deum reperitur aliquid medium quod cognoscitur, fateor Deum non immediate cognosci, si autem reperitur aliquid medium quod producit, nego sequi quod Deus cognoscatur solum mediare: nam illud verbum est ratio formalis cognoscendi, sicut effectus immediate pender ab agente, quamuis dependeat mediâ dependentiâ formali, ita Deus cognoscitur immediate, quia cognoscitur medio verbo mentis quod est ratio formalis cognoscendi.

Ad secundam constabit ex dicendis de Trinitate. quare verbum & spiritus verè intelligant & tamen non producant verbum: quia scilicet verum quidem est in diuinis intellectionem esse productiuam verbi, quando est distinguibilis ab ipso verbo, nam productio dicit oppositionem: quando autem non est distinguibilis ab ipso verbo, tunc nego illam esse productiuam verbi, intellectio notionalis in patre, quia distinguibilis est à termino propterea est productiua verbi, filius autem & spiritus sanctus intelligunt intellectione solum essentiali quæ non est distinguibilis à termino cum sit absoluta communis omnibus personis, idè intellectio in secunda & tertia persona Trinitatis non est productiua verbi deinde verbum, & spiritus sanctus intellectionem habent eandem quam habet pater, quæ quatenus est in patre productiua est verbi, non autem quatenus est

Tertia ratio.

Solutio primæ dubitationis.

Solutio secundæ.

est in aliis duabus personis; quia illa iam exhausta est quando in patre produxit verbum. Unde dico in l. lectionem esse productiuam verbi quando non est exhausta producendo verbum, quando autem est exhausta; nego illam esse productiuam verbi.

Solutio
tertiaz.

Ad tertiam Resp. esse omnino impossibile speciem Dei obiectiuam, in qua tanquam in medio prius cognito videatur Deus intuitiue, quia implicat creatura quæ contineat eminenter vel formaliter cognoscibilitatem, & perfectiones Dei. Sed species illa in qua tanquam in medio prius cognito videretur Deus vt est in se deberet continere formaliter vel eminenter perfectiones Dei, nam obiectum quod est medium prius cognitum; debet (vt dixi) continere hoc modo id quod in ipso cognoscitur (vt ostendi) ergo implicat huiusmodi species. Non est autem par ratio speciei tum impressæ, tum expressæ, quia in illis prius cognitis non videtur obiectum; impressa enim virtualiter tantum repræsentat, expressa est solum formalis similitudo, quia etsi non cognoscatur facit tamen cognoscentem formaliter, cum ergo perfectiones omnes Dei videantur in specie obiectiua debent etiam esse in ea necessario. In specie tum impressa, tum expressa non videtur perfectiones Dei sed per illas videntur ideoque non debent in illis esse.

Ad probationem igitur nego eum qui videt visionem Dei, vel eius speciem impressam, videre propterea Deum vt est in se, quia cognoscit Deum per propriam speciem tanquam per medium cognitum, non tanquam per principium effectiuum, vel formale cognitionis; cognoscere autem Deum per speciem propriam tanquam per medium cognitum, non est videre illum intuitiue. Deinde videt Deum eo modo quo repræsentatur per speciem tanquam per medium, non autem eo modo quo repræsentatur per speciem tanquam per similitudinem formalem aut virtualem, sed per illam speciem vt est medium prius cognitum non repræsentatur Deus vt est in se: ergo non videtur Deus vt est in se.

Ad quartam
Respond.

probabilius esse, quod species expressa Dei non producit in intellectu speciem illam impressam sui ad memoriam, quia cum illa sit ex natura sua semper durans, inutile prius est vt aliquam sui speciem relinquat, cum per se ipsam faciat totum quod faceret species impressa. Deinde addo quod si relinqueret speciem aliquam impressam in intellectu, non cognosceretur Deus per illam intuitiue; quia cognosceretur per speciem propriam visionis, sed non per speciem propriam ipsius Dei; sicut ergo qui videret visionem Dei, Deum non videret intuitiue, sic qui videret per speciem visionis abstractiue solum videret Deum. Vtrum autem videret quidditatiue dicitur statim. Neq; par est ratio de alijs obiectis intuitiue cognitis quorum recordamur cognoscendo illa intuitiue; quia tunc in memoria vna est species propria obiecti, & altera visionis præteritæ in recordatione visionis Dei, nulla esse potest species propria Dei, sed solum visionis.

S. II.

Quenam sint visionis Dei prædicata propria.

Octo pro-
prietates.

Vide illa excogitari posse plurima. Primò enim est cognitio certa & euidentis atque adeò perfectissime scientifica cui proinde nullus error subesse potest. Secundò est speculatiua simpliciter, & tamen extrinsecè practica cum ex ea nascatur amor, gaudium, &c. Tertiò est supernaturalis secundum substantiam, & ex obiecto, quia nulli creaturæ debetur potest vt ostendebam. Quarto iudicatiua est simul & apprehensiuua, simplicissima tamen, & indiuisibilis. Quintò est immediata cum in ea per se ipsum videatur

Tom. I.

Deus, non autem per speciem alterius. Sextò est intuitiua quia videtur per eam Deus vt est in se ipso, non ad modum alterius. Septimò est quidditatiua; sic enim appellatur cognitio distincta quidditatis rei, Deus autem cognoscitur in ea quoad quid est, non confusè solum, sed distinctissime, vnde satis facile videtur posse solui questio de qua disputari solet contra Scotum. Vtrum sit possibilis cognitio Dei quidditatiua saltem in adæquata, quæ non sit intuitiua sed abstractiua. Nec enim rectè probari videtur esse impossibile huiusmodi cognitionem ex eo quod existentia sit de essentia Dei. Nam sicut vna pars essentiae considerari sine altera potest, vnum scilicet attributum sine altero, sic certum videtur, quod attributum quodlibet considerari potest, quin explicite consideretur existentia; vnde sequitur tantum, esse impossibile cognitionem Dei quidditatiua adæquatam, quin cognoscatur existentia, sed non sequitur esse impossibile cognitionem illam in adæquatam; præterquam quod cognitio esse potest abstractiua, quamuis attingat existentiam: Vera igitur ratio cur implicet cognitio Dei quidditatiua quæ sit abstractiua, est; quia cognoscere Deum abstractiue est cognoscere per speciem creaturæ, sed nulla creatura potest ostendere distinctè sed confusè tantum quid sit Deus, cum eius perfectio infinitè ab eo distet; ergo implicat cognitio abstractiua Dei quæ sit quidditatiua. Minor probatur, quia tunc cognitio quidditatis est confusa, quando fit per conceptus communes, non autem per conceptus proprios, cum autem Deus ex creaturis cognoscitur, cognitio hæc fit per conceptus tantum communes, non autem per proprios, ergo non potest esse cognitio distincta. Octauò ita est cognitio directa vt implicet eam esse reflexam supra se ipsam, vt fusè probabo, sect. 3.

SECTIO II.

An & quomodo visiones Dei sint inæquales inter se.

Certum est primo Dei visiones tripliciter dici posse inæquales. Primò, intensiue si vna Deum clarius attingat quam altera, atque adeò plures habeat gradus. Secundò indiuidualiter si vna eiusdem quidem sit speciei cum altera, sed substantialem tamen perfectionem habeat maiorem quam illa, non formalem eo quod non habeat aliud obiectum formale, sed materiale, eo quod attingat plura obiecta materialia. Tertiò specificè si essentialiter differat ab altera, & tantum conueniat in ratione visionis intuitiue Dei.

Triplex
inæquali-
tas visio-
num.

Certum est secundo diuersitatem specificam visionum Dei ex duplici capite oriri posse. Primò ex eo quod habeant principia effectiua diuersa, v. gr. visio producta per intellectum Angelicum, & visio producta per intellectum humanum habent principia speciei diuersa. Secundò ex eo quod habeant obiecta speciei diuersa v. g. visio quæ cognoscit in verbo plures creaturas, vel etiam diuersas perfectiones diuinas, his positis.

Ex duplici
capite po-
test oriri.

Triplex de hac inæqualitate controuersia est, 1. Vtrum hæc visiones sint aliquo modo inæquales, intensiue, aut alio modo. 2. Vtrum sint inæquales specificè, quando habent principia effectiua diuersa. 3. Vtrum quando habent obiecta diuersa.

S. I.

Vtrum inter visiones Dei aliqua sit inæqualitas intensiua.

Negauit iam olim inæqualitatem intensiuam præmij, & beatitudinis essentialis Iouin. & non ita pridem Lutherus eo quod sola iustitia Christi nobis imputata saluari nos velit. E Catholicis nullus eam negat, sed indiuiduale illi soli rei iungunt, qui negant indiuidua eiusdem speciei posse differre plus quam numero.

Heretico-
rum error.

Ratio dubitandi tota petitur ex Parabola vineæ: Matth.

Matth. 20. nam ibi operarij omnibus idem rependitur Denarius diurnus, quo certum est significari beatitudinem æternam, non autem vocationem ad gratiam, vt male contendit Vasquez, quæ non datur vt merces operis, & conuentione facta, sed sola gloria. Eam autem dari omnibus æqualem intensiue patet: ex eo quod primi vocati post laborem totius diei, conqueri sibi meritò videntur, quod eandem habeant mercedem cum ijs, qui vna tantum hora laborauerunt.

Dicendum tamen primò, est visiones Dei esse aliquo modo inæquales tum intensiue, tum entitatiue ac indiuidualiter in diuersis beatis: atque adeò vnum esse altero beatiorum tum essentialiter, tum accidentaliter.

Conclusio
Catholica.

1. Pars certa & Catholica est: sic enim sapè testantur scripturæ Matth. 13. *Aliud dedit fructum trigessimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum.* Ioan. 14. *in domo patris mei mansiones multe sunt: 1. ad Cor. 13. unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum: & c. 15. sicut stella differit à stella in claritate, sic erit resurrectio mortuorum, alia omitto.* Idem definitur in Concil. Florentino, in litteris vnionis, & habetur communiter apud Patres, præsertim Hieronymum libris contra Iovin. Augustinum tract. 67. in Ioan. Aperta ratio est: quia merces adæquatur merito, visio datur vt merces meritorum inæqualium, ergo datur inæqualis.

Inæqualitas indiuidualis.

Secundæ partis, de inæqualitate indiuiduali ratio est: quia visiones quæ non differunt numero tantum, & intensiue, neque differunt specificè, necessariò differunt entitatiue ac substantialiter; visio quæ Deus videtur sine vllis creaturis, non potest differre solam gradualiter, à visione quæ Deus videtur, cum creaturis pluribus, quia perfectio quæ nõ est nisi gradualis, non facit vt noua videantur obiecta, sed tantum vt eadem obiecta videantur clariùs. Deinde non possunt duæ illæ visiones solo differre numero, quia plus differunt visio Dei sine creaturis, & visio Dei cum creaturis, quàm duæ visiones Dei sine creaturis, sed duæ visiones sine creaturis numero differunt, ergo visio Dei cum creaturis, & visio Dei sine creaturis differunt plusquam numero. Non differunt specificè alioqui haberent diuersum obiectum primum: ergo differunt indiuidualiter, neque in contrarium opponi alia possunt, quàm quæ vniuersim probant esse impossibilem vllam distinctionem specificam minorem, & maiorem numericam.

Difficultas
parabolæ.

Ad parabolam autem de operarijs inæqualiter laborantibus in vinea, & æqualem in fine diei accipientibus mercedem. Resp. esse quidem in ea parabolam multa obscurissimam, in quorum explicatione interpretes non parum laborant: sed non esse tamen difficile soluere id quod opponitur ex ea, contra inæqualitatem Beatitudinis: difficile primò est, quia si loquitur ibi Christus de æqualitate *præmij*, quomodo? adderunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Vbi ponitur manifesta inæqualitas: si non loquitur de illa æqualitate, quid habent? Quod conquerantur primi vocati, aut quare? addunt & pares illos nobis fecisti. Secundò est difficile, quia per illos operarios vel intelliguntur soli prædestinati, vel reprobi simul cum prædestinatis: si soli electi quare? illos increpans dicit Deus *an oculus tuus nequam est, tolle quod tuius est*, aut quomodo? inuenitur inter eos murmur; concluditque *multi sunt vocati pauci electi*, quasi dicat ex illis operarijs paucos electos esse, plures autem reprobos, quod si verum est, Quomodo? de omnibus illis dicitur reddere illis mercedem, & quidem dicuntur omnes eam accipere parem, quæ omnia magnam habent obscuritatem, in qua discutienda non est nobis nunc immorandum.

Satis autem nunc sit dicere, scopum parabolæ huius esse ostendere diuinæ gratiæ tantam efficaciam, vt exiguo tempore laborantes assequi possint præmium eorum, qui longo tempore laborauerunt, improperebant videlicet gentilibus, Iudæi quasi recens vocatis, neque patiebantur eos in merito, vel dignitate sibi æquari, quos vt redarguat Christus ostendit, eos vnus duntaxat horæ labore tantopere mereri potuisse, vt prioribus æquari possent, vel eos etiam antecedere, non dicit ergo æqualem omnium vocatorum esse mercedem si labor eorum & feruor inæqualis fuerit: sed tantum asserit æquale fore præmium vbi diuturnior fuerit labor, & minor feruor.

§. II.

Verum visiones sint inæquales, quando intellectus à quibus producuntur, differunt specie.

Ratio dubitandi primò est, quia illæ visiones specie differunt, in quibus sunt ordines essentialis specie diuersi, sed visiones quæ sunt ab intellectibus specie diuersis, habent ordines transcendentales specie diuersos; nam actus vitalis semper ordinem dicit essentialem ad potentiam à qua est, & omnis actio respicit essentialiter principium à quo pender: ergo actiones quæ sunt ab intellectibus specie diuersis, differunt specie.

Prima dubitatio.

Secundò, illæ visiones specie differunt quæ habent obiecta formalia specie diuersa, sed visiones procedentes ab intellectibus diuersis specie, habent obiecta formalia diuersa, ergo differunt specie. Probat minor: obiecta formalia visionum sunt obiecta formalia intellectuum. Nam potentia non tendunt in obiecta nisi mediante actu, sed obiecta formalia, intellectuum distinctorum specie, differunt specie; certum enim est quod obiectum formale adæquatum intellectus Angelici, specie differt ab obiecto formali intellectus humani, ergo etiam obiecta visionum quæ sunt ab intellectibus distinctis specie differunt.

Secunda dubitatio.

Tertiò, quoniam duæ causæ partiales simul concurrunt ad aliquem effectum, si vna earum, etiam instrumentalis sit perfectior quàm altera, effectus est semper perfectior; sed intellectus, & lumen concurrunt ad visionem vt causæ partiales: ergo quoniam intellectus erit perfectior etiam visio erit perfectior. Maior videtur certa: nam maior perfectio instrumenti, sufficiens est ad ponendam in effectu inæqualitatem, v.g. eadem facultas visiva cum perfectiori specie, obiectum perfectius videt, quàm cum specie imperfectiori; similiter in operibus artefactis quo perfectius est instrumentum, eo effectus est perfectior: Confirmatur quia si sit idem habitus fidei tum in homine docto, tum in rustico, assensus fidei elicited ab homine rustico erit imperfectior quàm habitus fidei à sancto Thoma elicited, ergo licet causa obedientialiter agat, si tamen sit perfectior ager perfectius cum æquali lumine.

Tertia dubitatio.

Dico secundò, quantumcunque intellectus specie differant, eiusdem tamen speciei est Dei visio in omnibus beatis, neque vnquam perfectior est visio quoniam intellectus perfectior æquale habet lumen gloriæ, ita cum S. Th. & Thomistis asserunt Vasq. Suar. Arrub. contra Caietan. Durand. Richard. Molin. Herice. Alarcon, & alios recentiores Theologos.

Ratio autem est: quia si perfectior esset visio quando intellectus perfectior est cum æquali lumine: sequeretur quod duo beati, æquale habentes meritum inæquale præmium haberent, & duos beatos inæquale habentes meritum, habere præmium æquale quod statim patet esse absurdissimum. Vtraque sequela patet: sint enim Angelus, & homo vel Angeli duo diuersæ speciei æqualis inter se meriti, vnus perfectior

Prima ratio.

etiam

etius videbit Deum quam alter; quia aequale habebit lumen gloriae, intellectum autem perfectiorem.

Dices: ei qui perfectiorem habet intellectum, dari minus lumen gloriae, quam ei qui habet intellectum perfectiorem, sicque visiones aequales esse. Sed contra: nam quantumcumque inaequalia sint lumina, si differant specie intellectus, visiones erunt inaequales specificè, deinde lumen gloriae premium est debitum beato tanquam perfectio intellectus; ergo ubi meritum est aequale, debet etiam lumen dari aequale, sed neque rectè Molina respondet, Dei essentiam moderari suum concursum secundum proportionem meriti nam causae in actu primo completae, Deus non negat concursum sine miraculo, intellectus perfectior cum aequali lumine, est causa in actu primo completa ad visionem perfectiorem, ergo Deus sine miraculo non negat illi concursum.

Duplex confirmatio.

Deinde confirmatur probatio primò, quia si visiones specie differunt quoties intellectus specie differunt, sequeretur nullum esse Angelum qui non videat essentialiter perfectius Deum, quam videant Christus, & Beata Virgo, atque adeò sequeretur illum Angelum esse beatiorem quam Christum; nam visio est specificè perfectior, quando intellectus est specificè perfectior; intellectus autem Angeli specificè perfectior est humano intellectu Christi, inò quod dicitur de visione dici etiam debet de amore; nam voluntas Angeli amorem habebit perfectiorem essentialiter, quam habeat voluntas Christi, & B. Virginis, atque adeò sequitur illum esse sanctiorem.

Confirmatur secundo, quia si ab intellectu perfectiori visio produceretur perfectior cum aequali lumine, sequeretur quod soli perfectioni naturali intellectus responderet aliqua perfectio supernaturalis visionis: sit enim lumen intensum ut quatuor iunctum intellectui perfectio ut sex, si visio habeat sex gradus perfectionis sequitur duos esse gradus visionis debitos intellectui ratione solius perfectionis intellectus, nam illi non sunt debiti ratione luminis ut quatuor, ergo sunt debiti perfectioni solius intellectus pure naturali.

Ratio à priori.

Denique à priori ratio est, quia principia specie diuersa sepe concurrunt ad actiones & effectus eiusdem omnino speciei, quis enim dicat calefactionem à sole manantem specie differre à calefactione quae ab igne prodit: motum localem hominis, & bruti specie differre. Huiusmodi enim actiones essentialiter pendunt à principiis à quibus sunt, & tamen nemo dixerit eas specie differre, quia non procedunt à principiis quatenus specie diuersis: inò neque actiones & motus specificantur à principiis à quibus sunt, sed à terminis ad quos sunt. Altera etiam ratio est, quia omnes potentiae obedientiales ut sic eiusdem sunt speciei, quia idem habent obiectum formale.

Solutio primae dubitationis.

Ad primam Respond. intellectus specie diuersos, quando Deum vident non agere ut principia specie diuersa, sed prout conueniunt in ratione generica intellectus eleuati: sicut sol & ignis quando calefaciunt, non agunt ut principia specie diuersa. Vnde negatur quod visiones prodeunt à diuersis intellectibus, habeant ordines specie diuersos, cum non respiciant sua principia ut specie diuersa.

Solutio secundae.

Ad secundam Respond. negando etiam quod visio Dei humana, & Angelica, habeant obiecta formalia specie diuersa. Nam obiectum vtriusque visionis est Deus prout est in se, sicut fides humana, & Angelica non differunt specie, quia reuelatio est obiectum formale vtriusque. Neque ad hoc ut potentiae vitales specie differant necesse est ut earum singuli actus specie differant, haec igitur propositio debet distinguì, obiecta formalia visionum, sunt

Tom. I.

obiecta formalia intellectuum, inadæquata concedo: adæquata nego. Fateor quod adæquata obiecta intellectuum specie distinctorum differunt specie, non autem obiecta inadæquata, nam intellectus Angelicus etiam si multos habeat actus specie differentes ab actibus intellectus humani, eos nimirum ad quos habet potentiam completam, habet tamen alios multos eiusdem speciei; quia se extendit ad totum ad quod se extendit intellectus humanus.

Instantia.

Instabis quoties potentiae vitales differunt specie, actus etiam earum specie differunt, alioqui intellectus, & voluntas producere possent actus vitales eiusdem speciei.

Respond. disting. anteced. quoties potentiae vitales distinguuntur specie, ita ut earum obiecta formalia distinguantur adæquate, toties necesse est ut actus earum specie differant concedo: quoties earum obiecta formalia inadæquate tantum distinguuntur nego. Nam potentiae specificantur per actus adæquatos, non per actus inadæquatos, verbi gratia intellectus, & voluntas ita specie differunt, ut earum obiecta formalia sint adæquate distincta; obiectum enim intellectus est *verum*, & obiectum voluntatis est *bonum*: idè actus intellectus, & voluntatis semper specie differunt. Intellectus autem Angelicus, & humanus ita specie differunt, ut obiecta earum formalia non sint adæquate diuersa, nam vterque respicit ens ut verum, idèque non est necesse ut omnes eorum actus specie differant.

Solutio tertiae.

Ad tertiam Respond. disting. maiorem, quoties duae causae partiales concurrunt simul ad eundem effectum, si vna earum sit perfectior, effectus etiam est perfectior, si causa illa perfectior, ita eleuetur per alteram ut aequaliter semper agat, nego: si non eleuatur per alteram concedo, verbi gratia quando species in oculo est perfectior idè perfectius videt oculus, quia species minus perfecta, impedit ne oculus exercere possit totum suum conatum: neque species perfectior oculum eleuat ut agat supra suas vires, at verò quando intellectus agit cum lumine gloriae, eleuatur ad agendum, & aequaliter semper agit nam intellectus perfectior non impedit ne lumen gloriae totum suum conatum exerat, quod idem dico de instrumentis artis. Vnde vno verbo dici potest illa omnia vera esse posse in causis naturaliter agentibus, non autem in ijs quae agunt obedientialiter eo quod causa perfectior non agat nisi quantum eleuatur.

Ad confirmat. Respond. cum Vasque in assensu fidei duo esse, primum est apprehensio terminorum de quibus fertur iudicium, alterum est ipse assensus fidei, primum illud in homine docto perfectius erit quam in rustico, secundum nunquam excedet perfectionem habitus fidei.

§. III.

Utrum visiones Dei specie differant quando earum obiecta specie differunt.

Proest visio habere obiecta diuersa primò, si plures aut pauciores videat creaturas quam altera. Secundo si vna videat vel vnam personam sine altera, vel vnum attributum tantum: altera verò videat omnes personas, & omnia attributa, quaeritur ergo quomodo visiones illae specie differant.

Triplex dubitatio

Ratio autem dubitandi est primò, quia quando aliqua res ordinem vnum essentialem habet, quem non habet altera, specie distinguitur ab altera, visio quae non videt nisi Deum non habet vnum ordinem essentialem quem habet visio quae terminatur ad Deum, & creaturas; haec enim posterior visio per suammet essentiam exprimit creaturas in omni

I 2

potentia

potentia & est ordo essentialis ad illas, ergo specie differt ab altera illa visione. Confirmatur quia si essent duae visiones quarum una patre exprimeret sine filio, altera filium sine patre, distinguerentur specie, ex eo præcisè quia diuersos haberent ordines transcendentales.

Secundò, si daretur forma intellectualis quæ ex sua natura esset principium intelligendi, & appetendi: altera verò esset tantum principium intelligendi, distinguerentur specie, quia una careret ordine transcendentali, quem haberet altera, ergo duae visiones differunt specie, propter ordines transcendentales diuersos.

Tertiò, visio quæ cognoscit creaturas in omnipotentia, exprimit in modo cognoscendi omnipotentiam diuerso modo quam illam exprimat visio quæ non cognoscit creaturas, ergo illa visiones differunt etiam obiectis formalibus primarijs, imò visionem quæ diuersas cognoscit creaturas, diuersa cognoscunt attributa Dei, sed huiusmodi visiones diuersa cognoscunt attributa Dei, ergo specie differunt.

Conclusio. Dico tertiò, visiones Dei, quæ terminantur ad creaturas specie diuersas differunt perfectione indiuiduali non autem specificè, si autem terminarentur ad unam personam sine alijs vel ad unum attributum sine alijs specie differrent.

Primæ partis ratio est quia, illud inter visiones ponere non potest distinctionem specificam quod non specificat visiones; sed creaturæ visæ in verbo, cum sint obiecta solum materialia, & secunda, non specificant visiones: ergo quando idem videtur obiectum primarium, etiam si diuersa videantur obiecta secunda, semper visiones sunt eiusdem speciei, cum solum obiectum formale visionum illas non specificet cum autem diuersitas illa visionum non sit tantum numerica (vt dixi) debet esse substantialis sed indiuidualis.

Secunda pars euident est: quia vbi sunt obiecta primaria diuersa, ibi sunt visiones diuersæ formaliter & specificè; sed si visiones ad diuersas terminantur personas, vel ad attributa diuersa, habebunt diuersa obiecta formalia: ergo erunt diuersæ.

Solutio primæ dubitandi. Ad primam Resp. visionem habere ordinem transcendentalem primarium, & formalem ad obiectum primarium, & formale: ordinem autem secundarium, & materiale duntaxat ad obiectum secundarium, & materiale. Quamuis autem uterque ille ordo sit essentialis visioni, non sequitur tamen visiones specie differre, per ordines esenciales secundarios duntaxat & materiales, quia sicut obiectum secundarium, & materiale non constituit visionem in sua specie, sic ordo ille secundarius, & materialis, vel potius secundariò tantum essentialis, & materialiter, non dat diuersitatem nisi materiale: ordo ergo quem visio Dei habet ad obiecta secunda, essentialis est sed materialiter, & secundariò, idè non variat speciem visionum, vnde.

Ad confirm. Resp. visiones illas differre specie quarum una respiceret patrem, altera filium; nam illæ habent obiecta primaria diuersa atque adèò transcendentales ordines formaliter diuersos & primariò. Ad argumentum ergo totum, illa maior distinguitur, illæ visiones specie differunt quarum una ordine transcendentali caret, quem habet altera, si sit ordo essentialis, primariò & formalis concedo: si sit ordo essentialis secundariò & materialis, nego.

Solutio secundæ. Ad secundam eadem Responsio est: nam forma illa quæ principium esset intelligendi simul & appetendi, & illa quæ principium esset duntaxat intelligendi, haberent ordines ad diuersa obiecta formalia, idèò specie differrent, visiones autem ad diuersas

creaturas habent ordinem ad diuersa tantum obiecta materialia.

Instabis, vbi est essentia diuersa ibi est species diuersa, sed vbi est ordo essentialis diuersus, est diuersa essentia, ergo & species diuersa.

Resp. disting. maiorem vbi est essentia formaliter, & primariò diuersa est species diuersa concedo: vbi est essentia materialiter solum, & secundariò diuersa ibi est species diuersa nego.

Ad tertiam Resp. eandem semper distinctionem recurrere, visio quæ in omnipotentia diuersas exprimit creaturas, exprimit omnipotentiam diuerso modo, formaliter & primariò nego: diuerso modo materialiter & secundariò concedo, similiter illæ visiones specie differunt quæ diuersa exprimunt attributa Dei primariò & formaliter diuersa concedo, diuersa materialiter tantum & secundariò nego: cum cognoscuntur diuersæ creaturæ in Deo, non cognoscuntur necessariò attributa primariò diuersa sed tantum secundariò rationes eiusdem attributi, vt supra dixi.

SECTIO III.

Utrum visio Dei sit, vel esse possit comprehensua.

Certum est primò comprehensionem sumi aliquando improprie, aliquando proprie: sumpta improprie significat aliquando cognitionem quantumque intellectus euidentem, vt possit comprehendere cum omnibus sanctis, id est euidenter cognoscere: aliquando ademptionem, seu assequutionem finis intenti, vnde beati omnes dicuntur comprehensores, & inter doctores Beatitudinis una est comprehensio. Proprie autem sumpta comprehensio, significat illam cognitionem, quæ sic adæquata est obiecto cognito, vt nihil in eo sit quod lateat cognoscentem, id est ita vt nihil in obiecto sit cognoscibile, quod ab ea cognitione distinctè non attingatur. Hanc autem veram esse significationem comprehensionis primò probari potest ex analogia comprehensionis corporæ ac localis: loco enim dicitur comprehendi corpus, quod sic est intra locum adæquatè, vt nihil eius sit extra illum locum. Deinde sic omnino explicant S. Patres, præsertim Augustin. epist. 112. c. 8. *Aliud est (inquit) videre, aliud comprehendere, quandoquidem id videtur quod presens vnicuique sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur vt nihil eius lateat videntem*, alibi etiam vocat plenam & perfectam cognitionem vt in quæstione de Trinit. & optimè 112. de ciuit. c. 18. ostendit adæquationem hanc obiecti, & cognitionis, *quidquid (inquit) scientiâ comprehenditur, scientis cognitione fitur*, id est ita adæquatur vt nihil obiecti sit extra, sed cognoscatur totaliter, aliorum patrum eadem mens est vt patebit infra.

Certum est secundò, eas ad comprehensionem conditiones necessariò requiri, quæ necessariæ sunt vt cognitio sit omnino adæquata obiecto intelligibili cum autem in obiecto alia sit perfectio extensiuæ quia obiectum plures habet perfectiones saltem ratione distinctas: alia intensiuæ quia eadem perfectio obiecti v. g. sapientia, plures, vel pauciores habet gradus virtuales, atque adèò imperfectius vel perfectius potest intelligi: propterea duas conditiones vera comprehensio requirit, prima est vt adæquet intelligibilitatem obiecti extensiuam, adèò vt nihil sit in obiecto vel formaliter vel eminenter quod non cognoscatur vnâ & indiuisibili cognitione: secunda vt adæquet intelligibilitatem intensiuam id est cognoscat obiectum quantum illud est cognoscibile quod sanè quid sit difficillimè video explicari: nam illud quantum est cognoscibile vel significat aliquid se tenens ex parte

Solutio
tertiæ.

Compre-
hensio
quid sit.

Triplex
conditio.

parte obiecti, & sic significat tantum quod significabat prior conditio, quod nihil sit in obiecto, quod non attingatur: vel significat perfectionem ipsius actus, & sic sensus erit quod comprehensio debeat esse cognitio intensissima & perfectissima quæ de obiecto aliquo potest haberi, vt volunt nominales. Vnde sequeretur formicam esse tam incomprehensibilem quam Deum, cum nulla sit cognitio creata formicæ, quæ non possit dari perfectior, vel sensus erit quod principium cognoscens debeat esse tam perfectum, quam obiectum cognitum, vt videntur dicere quidam recentiores, quæ interpretatio inutilem reddit quæstionem de incomprehensibilitate Dei per creaturas, cum euident sit nullam cognitionem creatam esse posse tam perfectam, ac perfectus est Deus, vel sensus erit ille quem habet Arrubal. vt cognitio sit tam clara, & euident quam res est ex se intelligibilis, quod videtur non esse necessarium ad comprehensionem, cum hoc non sit necessarium, vt omnia cognoscantur quæ sunt in obiecto.

Verum constabit ex his quæ postea dicam quid significet cognoscere obiectum quantum est cognoscibile, ita nimirum vt illud (quantum) partim se teneat ex parte obiecti, & significet cognosci singulas Dei perfectiones, secundum omnes gradus virtuales intensiōis quos habent, partim se teneat ex parte cognitionis, quæ totam perfectionem claritatis, & intensiōis habeat ad quam obiectum ipsum mouere potest. Hoc enim est adæquare perfectionem intensiuam ipsius obiecti.

His positis celeberrima inter Theologos difficultas est vtrum visio illa Dei clara & intuitiua de qua dixi hactenus, sit vel certe diuinitus esse possit comprehensiuæ & adæquata vbi video tria posse quæri. Primum vtrum reuera implicet vt visio aliqua Dei creata sit comprehensio. Secundum vtrum id implicet ex eo quod adæquare non possit perfectio extensiuæ Dei. Tertiū vtrum id implicet quod adæquare non possit perfectio intensiuæ.

§. I.

Vtrum visio aliqua creata, vel creabilis possit esse Dei comprehensio.

Anomæi. Incomprehensibilitatem omnimodam Dei negant iam olim Eunomius & Anomæi, vt referunt Basilii, Nazianzen. Chrysof. alij vt Fulgentius, & Hugo, Victorinus, animæ Christi tribuere videntur omnimodam Dei comprehensionem: Denique Vaquez licet Theologicè certum putet comprehendi non posse Deum, negat tamen id esse de fide.

Triplex dubitatio. Ratio dubit. esse potest primum, quia omne ens simplex aut totaliter cognoscitur, aut ignoratur totaliter, Deus est ens summè simplex, & non ignoratur totaliter, ergo cognoscitur totaliter quod est comprehendi. Confirmatur quia beati (vt diximus) vident omnia quæ sunt actu in Deo, ergo nihil est in Deo quod eos lateat.

Secundò, Deus non est magis incomprehensibilis, quam inuisibilis, sed ita est inuisibilis per vires naturæ, vt per potentiam obedientialem sit visibilis, ergo per potentiam etiam obedientialem eleuari potest creatura vt Deum comprehendat.

Tertiò, nulla ratio probare potest impossibilitatem huius eleuationis, vel enim illa peteretur ex eo quod cognosci non possint omnia quæ sunt in Deo, & hoc non probatur esse impossibile: vel ex eo quod nulla cognitio creata possit, esse tam perfecta in ratione cognitionis quam Deus est perfectus in ratione cognoscibilis, & hoc non probatur esse necessarium.

Conclusio negans. Dico primum, nulla est possibilis creatura cuius intellectus eleuari diuinitus possit ad Deum compre-

hendendum & videtur esse omnino certum ex fide, ita cum S. Thoma, Bonauent. & Scoto censent vnam inter Theologi ferè omnes.

Primum enim euidenter id exprimitur in scripturis psalm. 17. *Posuit tenebras latibulum suum* ex quo loco incomprehensibilitatem Dei probat Nazianz. orat. 1. *Deum abyssus operit, cuius tenebre latibulum sunt*, psalm. 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me*, vt egregie ponderant Chrysof. homil. prima de incomprehensibili natura Dei, & Athanas. epist. ad solitarios, 1. ad Timoth. 6. *lucem habitat inaccessibilem*, vt idem expendit Chrysof. homil. 3. Theodoret. in eum locum, Eccl. 1. *sapientiam Dei precedentem omnia quis inuestigauit*: Concluditque *vnus est altissimus, creator omnipotens, & rex*, &c. Ierem. 32. *magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu*, Iob. 11. *forſitan vestigia eius comprehendes, & vsque ad perfectum omnipotentem reperiēs*, vt optinè interpretatur Gregor. 1. 27. Moral. cap. 4.

Secundò accedit Patrum suffragium, Cyprianus in prologo de operib. Cardinalib. *Nec* (inquit) *immensitatis eius profundum, vlla creatura, vel celestis, vel terrena metitur*. Minucius in Octauio. *Deus* (inquit) *nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendi potest nec aestimari, sensibus maior est, insinatus, immensus, & soli sibi, quantus est, notus*. Tertullianus in Apolog. c. 17. *inuisibilis est etiam si videatur, incomprehensibilis, etiam si per gratiam representetur: inestimabilis est humanis sensibus aestimetur, adeo verus, & tantus est. Ceterum quod videri communiter, quod aestimari potest minus est oculis quibus occupatur, & manibus quibus contaminatur, & sensibus quibus inuenitur, quod verò immensum est soli sibi notum est. Hoc quod est; Deum aestimari facit, dum aestimari non capit, & ne dicas loqui Tertullianum de eo quod potest fieri naturaliter, Deus est incomprehensibilis* (inquit) *etsi per gratiam representetur*, alios omitto.

Tertiò, enim Concil. Lateranensi cap. firmiter aperta definitio est, Deum esse immensum, æternum, incommutabilem, incomprehensibilem, nam de illis omnibus attributis loquitur æqualiter: ergo signum est Deum eodem modo esse incomprehensibilem quod est incommutabilis, & æternus, sumi autem incomprehensibilitatem in sensu in quo eam sumunt communiter scholastici patet ex sequenti capite, vbi dicit Concilium se illam in eo sensu sumere, in quo sumit illam Petrus Lombardus & scholastici, ergo ex mente concilij patet esse omnino de fide quod Deus à nullo intellectu creabili comprehendi potest vt merito pronunciatum sit à Chrysof. hom. 2. *Manifestum esse insaniam, minimèque ferendam dicere Deum nos posse cognoscere, sicut ipse se nouit*.

Quartò, ratio tamen Theologica quæ id efficaciter probet difficilis est. Argumentantur aliqui cum Caietanò quia cognitio essentialiter finita non potest esse adæquata obiecto infinito; cognitio quælibet creata est essentialiter finita: ergo non potest esse adæquata obiecto infinito, cuiusmodi est Deus, ergo non potest esse comprehensiuæ. Hæc ratio nihil probat quia dici posset satis esse, ad comprehensionem vt cognitio adæquetur obiecto in ratione obiecti, quamuis ei non adæquetur in ratione entis. Deinde inquit Recupitus, cognitio comprehensiuæ, & obiectum quod comprehenditur debent esse in eodem ordine specifico abstractionis à potentialitate & à materia, alioqui obiectum non adæquatur à cognitione. Sed hoc probari vix potest præsertim si agatur de potentia obedientiali & inde sequeretur quod Angelus superior comprehendi non posset ab Angelo inferiore, ijs igitur & alijs huiusmodi omissis.

Ratio proponi hoc modo potest, nulla creatura possibilis comprehendere potest Deum etiam prout

Scripturæ.

Patres.

Concilium
Lateranense.Rationes
minus effi-
caces.Efficax
ratio.

eleuata, si non possit eius cognitio esse adæquata perfectioni eius tum extensiuæ tum intensiuæ, sed nulla creata cognitio potest adæquare perfectionem extensiuam, aut intensiuam, Dei, ergo nulla cognitio creata potest esse comprehensiuæ. Vtraque propositio examine indiget quoad utramque partem, de qua mox dicam.

Solutio
dubitatio-
num.

Ad primam Resp. ens summè simplex quod est virtualiter multa posse cognosci partialiter, & ignorari partialiter. Imò aliud est cognosci totum, aliud totaliter cognosci. Quamuis omnia cognoscerentur quæ sunt in Deo, non sequeretur tamen comprehensio, quia non cognosceretur totaliter vt statim constabit.

Ad secundam Resp. negando Deum eo modo esse incomprehensibilem, quo est inuisibilis vt patebit ex sequentibus vbi respondebitur etiam ad tertiam.

§. II.

Utrum implicet Dei comprehensio ex eo quod adæquari non possit perfectio extensiuæ Dei.

Primum itaque rationis allatæ membrum erat: esse necessarium ad Dei comprehensionem vt cognoscantur omnia quæ sunt in Deo tum formaliter tum eminenter, atque ita vt cognoscantur omnes creaturæ possibiles, & omnia decreta Dei atque aded futura omnia, & existentia. Hoc autem esse impossibile quod vtrumque difficultatem habet non leuam.

Prima du-
bitatio.

Primo, enim creaturæ non sunt aliquid Dei, ergo potest sine illis cognosci adæquatè Deus. Deinde comprehendi potest Deus quamuis non cognoscantur omnia possibilia, si causæ creatæ possunt comprehendi quamuis non cognoscantur omnes effectus ab eis producibiles; sed causæ creatæ comprehendi possunt sine suis omnibus effectibus, alioqui nullus Angelus posset se ipsum comprehendere, quia non potest cognoscere suas omnes cognitiones, ergo Angelus tam sibi ipsi erit incomprehensibilis quam Deus. Imò nec ab alio Angelo comprehendi poterit; si enim Gabriel comprehendatur à Michæle, poterit Gabriel cognoscere hanc sui comprehensionem, atque ita illa cognitio cognoscat se ipsam. Denique Angelus, si comprehendat formicam cognoscere debet infinitos effectus quos per potentiam naturalem, aut obedientialem producere illa potest.

Secunda
dubitatio.

Secundo, si eo magis penetraretur Deus, quo plures cognoscuntur creaturæ, sequeretur non posse cognosci creaturas infinitas in Deo nisi per cognitionem infinitam, quod communiter non admittitur; quia si potest finitâ cognitione cognosci Deus infinitus, possunt finitâ cognitione cognosci creaturæ infinitæ. Probatur tamen maior tunc cognoscitur Deus cognitione infinitâ quando infinitè penetratur, sed cum infinitæ cognoscuntur creaturæ in Deo infinitè Deus penetratur, vt constat ex supra dictis, ergo si cognoscantur infinitæ creaturæ, cognitio est infinita.

Tertia du-
bitatio.

Tertio, nulla ratio probat esse impossibile, vt cognoscantur omnia possibilia, & omnia tum futura, tum existentia in Verbo, ergo ex eo capite non implicat comprehendi Deum. Probo antecedens tota ratio quæ affertur est, quia nulla visio potest videre se ipsam sed visio beata necessariò cognoscat se ipsam alioqui non esset perfecta beatitudo, quæ debet cognoscere se perpetuò duraturam. Deinde non implicat vt potentia intellectiua cognoscat se ipsam, etiam si dicat ordinem transcendentalem ad obiectum, ergo etiam cognitio cognoscere potest se ipsam etiam si ordinem habeat ab obiectum. Imò cum dico Deus cognoscat omnia possibilia cognitio cognoscat se ipsam, cum ipsa sit vnum ex possibilibus. Deniq; sequeretur quod etiam in Deo cognitio esse non posset directâ simul,

& reflexa, quia etiam in Deo implicat vt eadem cognitio sit prior seipsa, & darentur reflexiones actû infinitæ.

Dico primò, ad Dei comprehensionem requiritur cognitio creaturarum omnium possibilium in Verbo, quæ cognitio est simpliciter impossibilis. Ita communiter Theologi cum S. Thoma hic art. 8. & 3. p. q. 10. art. 2. Bonauent. in 3. distict. 14. quæst. 3. art. 2. Scot o quæst. 2. Suarez, Vasque.

Conclusio

Primæ partis Ratio difficilis non est, quia necesse est ad comprehensionem, vt nihil Dei lateat cognoscen- tem, sed si non videantur creaturæ omnes possibiles, aliquid erit Dei quod lateat cognoscentem, nam id quod continetur eminenter in Deo est aliquid Dei, imò & respectus omnes quos habet Deus ad creaturas sunt aliquid Dei, idæ omnes sunt aliquid Dei; potentia Dei prout factiua singulorum in particulari est etiam aliquid Dei; sed cognosci ea non possunt quin cognoscantur saltem abstractiue creaturæ omnes possibiles ergo vt Deus comprehendatur illæ cognosci debent. Confirmatur quia tunc causa comprehenditur quando penetratur perfectissimè, sed si non cognoscantur omnes effectus ab ea producibiles, non cognoscetur, neque penetrabitur modo perfectissimè, ergo non comprehendetur. Et hæc etiam Ratio probat debere cognosci ad comprehensionem Dei omnia futura, & existentia quæ negabam videri vi visionis Dei. Probatur quia implicat perfectè comprehendi Deum, quin videantur omnia quæ sunt actu in Deo, sed omnia decreta libera sunt actu in Deo, & scientia omnium futurorum ac existentium ergo qui comprehendit Deum, debet videre omnia Dei decreta, & omnem illam scientiam, sed implicat videri decreta singula, & scientiam totam visionis quin cognoscantur omnia futura & existentia; ergo illorum etiam cognitio ad comprehensionem necessaria est. Etiam si verè dixerim essentiam Dei non magis penetrari quoad perfectionem essentialiam cognito decreto liberosnam cum hoc etiam sit in Deo, non potest comprehendi Deus quin illud etiam cognoscatur, cum ad comprehensionem exigatur penetratio essentia quoad omnia quæ sunt in ipsa.

Cognosci
debet om-
nia possi-
bilia &
futura.

Secunda pars quod huiusmodi cognitio omnium possibilium, & existentium sit impossibilis probata est fusius tertia parte. Ratio autem erat præcipua, quia illa cognitio quæ videret omnia possibilia, & existentia distinctè, se ipsam etiam distinctè ac in actu signato videret. Quod esse impossibile ostendebam, cum Scoto, Gabriel. Ocham. Hurtad. Recupit. contra Suarem, Salam, & multos recentiores.

Implicat
cognosci
omnia
possibilia.

Probatur autem breuiter, quia omnis cognitio creata refertur transcendentaliter ad obiectum non solum primarium, sed etiam secundarium; implicat enim vt obiecto mutato, immutata maneat, sed implicat vt aliquid ordinem dicat transcendentalem ad se ipsum, ergo implicat vt cognitio creata reflexè cognoscat se ipsam. Deinde implicat vt aliquid sit prius se ipso, sed obiectum est prius cognitione, cum sit forma extrinsecè specificans cognitionem saltem secundariò, si non sit obiectum primarium, & sit etiam mensura cognitionis; mensuram autem certum est esse priorem mensurato: ergo non potest aliquid esse cognitio sui ipsius. Præterea implicat aliquid esse tendentiam ad se ipsum alioqui esset terminus simul & via quod implicat, sicut implicat vt aliquid simul sit in via, & in termino via. Neq; recurrere licet ad diuersas formalitates, sic enim erunt admittendæ in eadè cognitione formalitates actu infinite. Nam cognitio prout est terminus distinguitur à se ipsa prout est via, & cognitio vt directâ distinguitur à se ipsa prout est reflexa, vnde sequitur processus infinitus. Nam cognitio prout est terminus formaliter, cognoscat, ergo per ali-
quid

quid distinctum formaliter, illud distinctum cognoscitur, ergo rursus per aliquid distinctum, & sic in infinitum. Rursus dabitur cognitio extra collectionem omnium cognitionum quod implicat. Nam datur per te cognitio cognoscens omnes cognitiones, sed ut sic distinguitur formaliter ab omni cognitione, ergo datur formaliter aliqua cognitio extra omnem cognitionem. Denique argumentum Recupiti est etiam efficax, implicat intellectio identificata cum intellectu creato, ut probabo in materia de Angelis, ergo implicat intellectio identificata cum re intellecta, tota enim ratio cur intellectio identificari non possit cum intellectu est quia intellectus est aliquid prius, & causa intellectio: quod etiam conuenit obiecto ut ostendi.

Valentque rationes illae omnes pro cognitione omnium existentium ut patet. Et potest praeterea probari si visio videret se ipsam, videret etiam se perpetuo duraturam, unde illa visio cum essentialiter sit vera, ex sua intrinseca ratione haberet ut postquam facta est nunquam destrueretur à Deo, & hanc non esse necessitatem solum consequentem probabam, quia implicat ut Deus entitatem huius visionis ponat in rerum natura, quin decernat illam in aeternum conservare.

Aliae rationes. Eandem impossibilitatem cognitionis possibilem video aliter probari à recentioribus, v. gr. quia cognitio illa quae adaequatur infinito non posset esse finita, sed aduersarij negabunt esse impossibile: ut detur infinita cognitio: imò & negabunt esse necesse, ut cognitio omnium possibilem in se ipsis sit infinita ut dicam statim. Sed inquit tam implicat ut creatura sciat omnia quae Deus scit, quam ut facere possit omnia quae Deus potest facere. Negari potest paritas, quia implicat ut creatura posset se ipsam primo producere. Denique probat Arrubal, quia ordo transcendentalis determinatus, & indiuiduus, debet habere terminum determinatum quem respicit essentialiter. Sed omne possibile in particulari non est aliquid determinatum, ergo non potest dari ordo transcendentalis ad illud.

Solutio prime dubitationis. Ad primam Respon. creaturas non esse aliquid Dei contentum in eo formaliter, sed esse aliquid, Dei, contentum in eo eminenter, cuius etiam cognitio exigitur ad comprehensionem. Nam si vulgaris tantum sit comprehensio causae non est quidem necesse ut cognoscantur omnes effectus quos illa potest per potentiam obedientialem producere, sed est necesse ut cognoscantur omnes quos potest producere per potentiam naturalem, modo illi nouam aliquam causae perfectionem afferant cuiusmodi sunt illi omnes effectus qui specie differunt, vel qui possunt simul produci. Illi autem effectus qui possunt successiue produci, & solo inter se numero differunt non debent necessarium cognosci quoties comprehenditur causa: hinc fit ut comprehendi à nullo intellectu possit Deus, quia non possunt cognosci omnes effectus specie diuersi, vel etiam solo numero distincti qui produci à Deo possunt simul. Fateor quod Angelus se ipsum nequit comprehendere naturaliter; potest autem supernaturaliter cognoscere suas omnes cognitiones naturales atque ita se ipsum comprehendere, quamuis cognitio illa supernaturalis non attingat se ipsam similiter si Gabriel comprehendatur à Michaele, cognoscantur à Michaele omnes cognitiones naturales Gabrielis, non autem supernaturales, atque adeo Gabriel comprehensionem hanc sui non poterit attingere per actum naturalem, alioqui cognitio attingeret se ipsam, sed poterit illam supernaturalem actu cognoscere, quia cognitio illa supernaturalis non cognoscebatur eo actu quo Michael Gabrielem comprehendebat. Formica non potest producere simul effectus infinitos numero diuersos, neque infinitos effe-

ctus distinctos specie, ideoque comprehendi potest quin cognoscantur infiniti effectus.

Ad secundam Resp. Deum infinite penetrari ab eo qui cognoscit infinitas creaturas in Verbo, sed nego requiri ad penetrationem hanc infinitam cognitionem Arithmetice infinitam, sufficit enim cognitio infinita aequualiter & Geometricè. Unde dico posse per cognitionem entitatiue finitam cognosci comprehensiuè creaturas infinitas quia si Deus infinitus videri potest visione finita, multò magis videri possunt visione finita infinitae creaturae cum sit eadem prorsus ratio. Neque valet hic argumentum calculatorum (ut dixi) nam quo plures cognoscuntur creaturae, eo maior est Geometricè perfectio cognitionis, non Arithmetice, id est non per plures gradus sed in diuersa specie.

Instabis potentia quae facere potest infinita etiam syncategorematicè, est infinita categorematicè, cum non aliter probetur infinitas potentiae diuinæ, vel etiam meriti Christi. Ergo cognitio quae attingit infinita est infinita. *Instantia.*

Resp. manifestam esse disparitatem quia potentia productiua necessarium continet formaliter, vel eminenter effectus quos potest producere, ideoque infinita esse debet si producere potest infinita. Cognitio autem cum non contineat obiecta quae cognoscit, finita esse potest, quamuis cognoscat infinita.

Ad tertiam Resp. satis ostensum esse quod sit impossibile ut visio cognoscat distinctè se ipsam. Beatus ex vi suae visionis est beatus essentialiter non integraliter; cognoscere se esse beatum non pertinet ad essentialem beatitudinem, sed ad integrale illius complementum; est enim aliquid connaturaliter debitum beatitudini, & ab illa fluens. Intellectus potest cognoscere se ipsum, cognitio autem se ipsam non potest cognoscere quia intellectus non dicit ordinem essentialem ad obiectum hoc vel illud in particulari quod attingit, sed ad obiectum suum adaequatum quae est ratio communissima entis, atque adeo quando se ipsum cognoscit, non dicit ordinem ad se ipsum, nec est prior se ipso. At verò cognitio transcendentaliter refertur ad obiectum quod cognoscit, & illud praesupponit, ideo est necesse ut se ipsum non cognoscat distinctè, & in particulari: confusè autem, & sub vniuersali aliqua ratione se ipsum potest cognoscere, quia tunc non refertur ad se ipsam. De cognitione diuina quae ab obiecto non specificatur dispar ratio est.

Solutio tertia.

§. III.

Utrum implicet Dei comprehensio ex eo quod adaequari non possit perfectio inrensua Dei.

Alterum probationis allatae membrum erat, exigi ad comprehensionem ut non tantum cognoscatur totum quod est in obiecto, tum formaliter, tum eminenter, sed etiam ut obiectum cognoscatur quatum est cognoscibile, id est ut cognitio totam habeat perfectionem claritatis, & intensionis, ad quam obiectum mouere potest: esse autè impossibile ut Deus cognoscatur quantum est cognoscibilis quod sanè videtur difficilius, quam membrum praecedens.

Primo enim ad comprehensionem nihil ex August. aliud exigitur, quam ut nihil obiecti lateat cognoscentem, sed si cognoscantur omnia quae sunt in Deo formaliter, & eminenter, nihil obiecti latebit cognoscentem, ergo comprehenderetur Deus quamuis non cognoscatur quantum est cognoscibilis. Confirmatur quia nomen comprehensionis à corporali comprehensione ad spiritalem translatus est, sed ut vnum corpus comprehendat aliud corpus, non requiritur aequalitas

Prima dubitatio.

æqualitas nobilitatis, globus enim ferreus comprehendere potest aureum ergo ut comprehendatur Deus æqualitas cognitionis non requiritur.

Secunda
dubitatio.

Secundò, si comprehensio est cognitio quæ cognoscatur obiectum quantum est cognoscibile sequitur formicam à nullo intellectu creato comprehendere posse; nam Angelus, v. g. non potest cognoscere formicam quantum est cognoscibilis: nullus enim Angelus est ita perfectus ut non possit dari alius perfectior cognoscituius formica. Imò illa cognoscibilis est à Deo infinita cognitione, & sicut exigit ab eo fieri sic ab eo exigit cognosci. Neque satis est dicere cum Herice; formicam non exigere cognosci à Deo cognitione ut infinita, sed ut finita: nam formica essentialiter pendet à Deo, ut Deo, & essentialiter infinito, ergo exigit cognosci à Deo ut Deus est, ergo cognitione infinita.

Tertia
dubitatio.

Tertiò, si ad comprehensionem exigitur ut obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile, requiritur ut principium cognoscens, sit tam perfectum, quam obiectum cognitum: hoc autem falsum est quia sic neque diuinitus poterit Angelus inferior comprehendere Angelum superiorem. Neque satisfaciunt Ariaga cum ait eleuari posse diuinitus Angelum inferiorem ut producat cognitionem æqualem illi quam produceret Angelus superior: instat enim potest principium cognoscens tunc esse imperfectius obiecto cognito. Recurritur ergo ad perfectionem cognitionis, & quæro cur Deus non possit cognosci cognitione adeo perfecta ut per illam comprehendatur.

Conclusio.

Dico tertiò, ad veram comprehensionem essentialiter exigitur ut obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile: id est ut cognitio tantam habeat perfectionem in ratione cognitionis, seu tantam intentionem & claritatem quantam ex se obiectum dare potest cognitioni quam specificat. Ita S. Thom. pluribus locis quem sequuntur Thomistæ omnes cum Suarez, Molin. Herice, Arrubi. contra Vasques, Hurtad. Alarcón.

Ratio.

Ratio est, quia ut obiectum comprehendatur, necesse est ut adequetur intelligibilitas intensiva obiecti cognitivi: si enim cognitio non adequatur illi, iam non erit cognitio adequata obiecto; sed si non cognoscatur obiectum quantum est cognoscibile, non adequabitur intelligibilitatem eius intensivam: ergo non erit comprehensio. Minor declaratur ex doctrina S. Thomæ, quia quo perfectior est aliqua entitas obiecti eo etiam perfectior est eius intelligibilitas, & amabilitas, id est vis quam habet, ad specificandam sui cognitionem in intellectu, & ad excitandum amorem in voluntate; ergo ut adequetur intelligibilitas obiecti necesse est ut cognitio habeat totam perfectionem quam obiectum dare potest cognitioni, alioqui non est adequata obiecto, sicut effectus non dicitur adequatus causæ qui minor est virtute ipsius causæ, & declarari potest primò ex rebus sensibilibus. Nam qui debiles habet oculos etiam si videat omnes partes solis, non videt tamen illum quantum est visibilis, quia non adequatur visibilitatem eius, cum eius visio non habeat totam claritatem cuius sol potest esse fundamentum, tunc enim sol non illi apparet quantus est, unde argumentor tunc non comprehenditur obiectum, quando non potest discerni quantum illud sit, sed quoties non cognoscitur quantum est cognoscibile non potest discerni quantum illud sit, ut de sole dixi ergo non comprehenditur. Secundò declaratur quia obiectum cognosci potest totum, vel per scientiam vel per opinionem & fidem, nunquam autem dicitur comprehendere quando in sola fide, aut opinione cognoscitur, quia non cognoscitur quantum est cognoscibile, cum possit ex se generare cognitionem scientiam.

tificam: ergo requiritur ad comprehensionem ut obiectum cognoscatur quantum est cognoscibile.

Ad primam Resp. satis probatum esse quod ad comprehensionem non sufficit, ut nihil obiecti lateat cognoscens, nisi cognitio totam habeat claritatem & perfectionem ad quam obiectum ex se potest moueri, quia non cognoscitur obiectum quantum est intensiue, sed duntaxat quantum est extensiue cognoscibile. Neque valet argumentum à corporea comprehensione quæ localis solum est, neque intimam penetrationem exigit quam requirit spiritualis comprehensio.

Solutio
primæ
dubitatio-
nis.

Ad secundam Resp. formicam comprehendere posse ab Angelo, quia cognitio Angeli potest habere totam perfectionem & claritatem quam formica dare potest cognitioni ut cognoscatur quanta sit, perfectio autem illa maior cognitionis quæ in Deo est non oritur à formica, sed à cognoscente. Ad hoc ut obiectum comprehendatur non dixi esse necesse ut cognoscatur obiectum tam perfecte quam potest cognosci, sed tam perfecte quam exigit cognosci specificando ipsam cognitionem. Nam perfectio cognitionis, quæ solum oritur à principio cognoscente, impertinens omnino est ad comprehensionem, perfectio autem cognitionis quæ oritur ab obiecto specificante actum, necessaria omnino est, ut adequetur intelligibilitas obiecti.

Solutio
secundæ.

Ad tertiam liquet ex dictis quod perfectio principij cognoscentis, ad comprehensionem nihil facit, si aliunde cognitio totam habeat perfectionem quam obiectum specificans ei dare potest.

Solutio
tertiæ.

Sequebatur ut adderemus inuisibilitati, & incomprehensibilitati Dei, eius ineffabilitatem, quomodo scilicet nullum dari Deo possit nomen quod ipsum significet. Sequitur autem ex his quæ hactenus dicta sunt. Primò, nullum nomen imponi posse Deo à viatoribus, quod significet, vel Deo, vel beatis, vel viatoribus Deum comprehensiuè aut quidditatiuè, quia viator conceptum (ut dixi) habere de Deo non potest quidditatiuè aut comprehensiuè, sed imponere nemo potest nomen rei cuiuspiam, nisi iuxta modum quo illam concepit, ergo viator nullum imponeret potest Deo nomen quo significetur quidditatiuè, aut comprehensiuè, quamuis sine dubio imponere illi possit nomen significans Deum propriè, sed confusè tantum, non quidditatiuè. Sequitur secundò beatos imponere posse Deo nomen quo significetur ipsis beatis quidditatiuè non quo significetur eo modo viatoribus, quia beati cognoscunt quidditatiuè Deum, ergo formare possunt aliquod nomen quo inuicem loquentes Deum significant quidditatiuè, non quod illud nomen per se representet Deum quidditatiuè quod dixi esse impossibile, sed quod illi qui cognitionem habent quidditatiuam Dei hoc representet. Ipsi autem viatoribus nomen illud non significaret Deum quidditatiuè, quia illis ea cognitio non potest conuenire. Sequitur tertiò quod neque ipse Deus imponere sibi possit nomen per quod significetur ulli creaturæ comprehensiuè. Habet autem nomen per quod ipse sibi eo modo representetur, & de facto huiusmodi nomen eius, est sine dubio verbum eius. Creaturis ipsis etiam viatoribus significari Deus ipse potest nomine aliquo imposito à Deo per quod tamen neque comprehensiuè, neque quidditatiuè significetur, perfectissimo tamen quodam modo representatur quantum potest representari creaturis, quod libenter dicerem esse nomen *DES*. Nisi vni tantum diuinæ personæ additum esset.

Ineffabi-
litas Dei.